

Geneza (pogl. I.—III.) i biblijska komisija.

Razlaže dr. Edgar J. Leopold.

Prva tri poglavlja geneze, u kojima je lijep niz temeljnih kršćanskih istina, shvataju se najrazličitije. O njima vladaju različna i oprječna mnijenja kako kod racionalista tako i kod kršćanskih bogoslova i katoličkih pisaca. Stoga se je biblijska komisija odlučila, da u tom moru nazora i mnijenja postavi neke stalne norme, koje su, kako Lesêtre,¹ jedan izmegju najglasovitijih i najvršnjih francuskih egzegeta, kaže izraz onoga što Crkva drži o genezi I—III i koje će služiti katoličkim bogoslovima kao direktiva u njihovom znanstvenom i teološkom istraživanju geneze I—III. Time je, da tako rekнем, problem geneze I—III stupio u novu fazu. Pitanje o shvatanju prvih triju poglavlja geneze, kako Peters² kaže, poprimitljeno je ponovno s osobitim interesom. Budući da držim, da će i naše svećeničke krugove a i inteligentne laike zanimati, u čem saстоje te norme u odredbi³ biblijske komisije od 30. lipnja 1909., komentirat ću ih logičkim redom, ali bez obzira na čije se nazore one protežu.

Dokazi za historičnost geneze I—III.

Biblijska komisija u drugoj točki svoje odredbe postavlja tezu, u kojoj kaže, da se u prva tri poglavlja geneze pripovijedaju dogagjaji, koji su se u istinu zbili — to jest, koji odgovaraju objektivnoj realnosti i historičkoj istini. Za dokaz svoje teze navadja pet razloga.

¹ Revue du Clergé Français 1910. 1. veljače str. 270.

² Theologie und Glaube 1910. 1. sv. str. 43.

³ Originalni tekst vidi „Bogoslovska smotra“ 1910. 1 sv. str. 87—89.

1. Karakter i historijska forma geneze (*de indole et forma historica libri Geneseos*).

U petoknjižju razvio je nadahnuti pisac, a to je Mojsije¹ historiju, kako je Bog od početka sebi odabirao pojedine muževe, zatim koju obitelj, jedno koljeno, a napokon čitav jedan narod, koji je imao čuvati po Njemu objavljene istine, a specijalno Njegovo obećanje, da će poslati Spasitelja, koji će izbaviti pali ljudski rod. Na taj način dolazi Mojsije od Abrahama, koji je primio to obećanje, do Sema, Noe, Seta, Adama, kojima je Bog takogier svima objavio isto obećanje. Kad je došao do Adama, bilo je logično da razjasni: zašto je Spasitelj uopće potreban. To je učinjeno u opisu pada prvih ljudi: Tom nam zgodom pripovijeda njihovo stanje prije pada i njihov postanak, a i postanak ove zemlje, na kojoj su živjeli, te napokon postanak univerzuma. Prama tome čitavo je petoknjižje historija — dosljedno imaju i tri prva poglavlja geneze historijski karakter. Pa i sam je način, ton pripovijedanja u genezi I—III takav, te po njem možemo izvjesno zaključivati, da ono nije alegorija ili koja druga literarna nehistorijska vrsta govora nego historija. Povjest se dakle počinje s prvim stihom geneze. Stoga smijemo zaključivati sa Lesêtreom, koji veli, da se ne može podvojiti da forma, koju pisac rabi u genezi I—III ne bi bila historijska.²

2. Geneza I—III u međusobnoj svezi i u svezi sa slijedećim poglavljima (*peculiaris trium priorum capitum inter se et cum sequentibus capitibus nexus*).

Prva se tri poglavlja logički spajaju sa slijedećima. U četvrtom naime poglavlju pisac geneze počinje pripovijedati historiju djece Adama i Eve; stoga je bilo svakako od potrebe, da nas prije upozna s historijom i okolnostima, u kojima se je Adam pojavio na ovom svijetu. Isto je tako jasna sveza među prva tri poglavlja geneze. U prvom nam se poglavlju pripovijeda stvorenje svijeta, te svršava napomenuvši stvorenje Adama i Eve. U drugom se poglavlju opširnije opisuje stvorenje prvih ljudi i njihovo stanje u Edenu, te božja zapovijed, da ne jedu od drveta dobra i zla. Dok u trećem poglavlju Mojsije govori

¹ Usp. M. Hetzenauer: *Theologia Biblica* t. I. str. 21—22, Freiburg, Herder 1908. dr. J. Volović: *Introdukcija u sv. knjige st. zavjeta* str. 152—156, Zagreb, 1903. Odredbe bibl. komisije od 27. lipnja 1906.

² *Revue pratique d'apologétique* tome IX. 1910. str. 836.

o padu prvih ljudi, njihovoj kazni i obećanju Spasitelja. Iz toga proizlazi, da su prva tri poglavlja geneze u megjusobnoj svezi i u svezi sa sljedećim poglavljima — dakle historija kao i ostala poglavlja.¹

3. Mnogobrojna svjedočanstva iz staroga i novoga zavjeta za historijski karakter geneze I—III (de multiplici testimonio Scripturarum tum veteris tum novi testamenti). U sv. se knjigama staroga i novoga zavjeta često napominju mjesta iz genere I—III, uvijek pretpostavljajući historičnost tih poglavlja. U psalmima se često cituje pripovijedanje o stvorenju svijeta, a sv. Pavao mnogo puta ističe stvorenje čovjeka i njegov pad, kako je u genezi opisan (usp. n. pr. 1 Cor. 15, 45—47; Tim. 2, 13; 1 Cor. 11, 7—12; Ephes 5, 28—30; Rom 5, 12 i 14). I sam Krist se (Math. 19, 4) pozivlje na genezu 1, 27 kad kaže: „nijeste li čitali, da je onaj, koji je u početku stvorio čovjeka, muža i ženu stvorio ih?“²

4. Jednoglasno svjedočanstvo sv. Otaca s obzirom na historičnost genere I—III (de unanimi fere sententia sanctorum Patrum). Precopširno bi bilo ovdje navigirati, što drže pojedini crkveni Oci o prva tri poglavlja geneze. Ali rezultat je taj, da svi sv. Oci — osim Klementa alex.³ i Origena⁴, koji smatraju opis stvaranja, kako je opisan u genezi, alegorijom — drže prvo poglavlje geneze za historijski opis. Bilo je crkv. Otaca, koji su radi nekih poteškoća učili, da Bog nije stvorio svijet u šest dana nego najednput (Creatio simultanea), a šest Mojsijevih dana samo je okvir, u koji je stavljeno šest djela, što ih je Bog uradio kod stvaranja (Prokop) ili simboli šest angeoskih vizija (Augustin). Ti su crkv. Oci bili sv. Atanazije, Prekop od Gaze, sv. Augustin i njihovi sljedbenici. A što se tiče 2. i 3. poglavlja geneze, to vlada među svjema crkv. Ocima jedinstvenost — svi osim Origena, a možda i Klementa alex.⁵ priznaju njihovu historičnost.

5. Crkva primivši tu nauku od naroda Izrael-skoga uvijek je držala i drži, da je geneza I—III hi-

¹ Lesêtre u *Revue pratique d'apologétique* tome IX. 1910. str. 836.

² Usp. L. Méchineau: *L' historicité de trois premiers chapitres de la Genèse* str. 71—73, Rome, 1910.

³ J. Tixeront: *Histoire des dogmes* I. str. 266, Paris, Lecoffre, 1903.

⁴ J. Tixeront: *sp. dj. I.* str. 282—283; O. Bardenhewer: *Patrologie* str. 129, Freiburg, Herder, 1901.

⁵ Drugačije sudi Bardenhewer *sp. dj.* str. 120.

storija (De traditionali sensu quem ab israelitico populo transmissum semper tenuit Ecclesia).

Židovi su u doba Kristovo cijelo petoknjižje držali za knjigu historijsku, a prama tomu i prva tri poglavlja geneze. Crkva je to isto uvijek naučavala, što se razbira iz njenih simbola i definicija¹.

Nehistorijski egzegetski sistemi.

Biblijska komisija postavila se time, što je navela razloge i dokaze, koji dokazuju, da je dobro utvrđeno vjerovanje Crkve u historičnost geneze I—III, na sigurnu bazu, otkale može prosuditi, a i prosuguje one egzegetske sisteme, koji niječu, da je geneze I—III historija. Toga radi u prvoj točki svoje odredbe kaže sasma općenito, da razni sistemi egzegetski, koje su izmislili i tobože znanstveno opravdali, da tako isključe smisao literarno-historijski prvih triju poglavlja geneze, ne stoje na čvrstom temelju. Time bibl. komisija naučava, da nema dovoljnih razloga, koji bi nas mogli sklonuti, te ostavimo tradicijski naučavanje Crkve s obzirom na genezu I—III, nego da valja da respektiramo literarni i historijski značaj tih poglavlja.

Iza kako je biblijska komisija en bloc zabacila sve one sisteme, koji poriču genezi I—III historijski karakter, osvrće se u drugome dijelu druge točke svoje odredbe specijalno na tri sistema i to na mitizam, alegorizam ili simbolizam i na legendarizam, koje zabacuje, jer ne priznavaju genezi I—III historičnosti.

1. Mitizam. Kad je bila pronagjena i objelodanjena babilonska i asirska kozmogonija, počeli su učenjaci isporegijivati njihovu kozmogoniju s genezom I—III, te su konstatovali, da izmegju jednoga i drugoga postoje takove verbalne i realne sličnosti, te se ne može nijekati, kako konservativni katol. egzegeta Hetzenauer² kaže, da stoje u nekom srodstvu. A da je tako, to moraju danas priznati, kaže dalje Hetzenauer³ katolici i aka-

¹ Denzinger — Bannwart: *Enchiridion symbolorum et definitionum* pod naslovima: *De creatione et creatis, Status hominis primigenius, Lapsus hominis.*

² Hetzenauer sp. dj. I. sv. str. 505. i 555—557. Usp. Méchineau sp. dj. str. 113—116.

³ Hetzenauer sp. dj. sv. I. str. 505.

tolicí. A otkale ta sličnost? Jer se danas drži, da je babilonsko-asirska epopeja o stvorenju nastala po prilici 2000 god. pr. Krista, a geneza oko 1500 god. pr. Krista, to se svakako Babilonci nijesu služili genezom. Stoga mnogi učenjaci tvrde, da je biblijsko pripovijedanje uzeto iz babilonskih i asirskih mita.¹ Izraelci su tijekom vremena njihovu kozmogoniju drugačije disponovali i pomalo čistili od politeizma te unašali svoje monoteističko religijozno vjerovanje u nju, dok ju napokon nije pisac geneze sasma očistio od politeizma i postavio svakamo ideju o jednom Bogu.

Tu je teoriju, koju zovemo mitizmom, osudila biblijska komisija, kad kaže, da se ne može naučavati, da je geneza I—III uzeta iz mitologije i kozmogonije starih naroda, te po nadahnutom piscu očišćena od politeističkih bludnja i prilagodjena monoteističkoj nauci („tria priora capita Geneleos“ non esse „fabulosa ex veterum populorum mythologiis et ab auctore sacro, expurgato quovis polytheismi errore, doctrinae monotheisticae accomodata“). Biblijska komisija dakle izrijeckom zabacuje kao neispravnu tek onu teoriju, koja kaže, da su tri prva poglavlja geneze „fabulosa“ i to uzeta iz mitologije i kozmogonije starih naroda, koja prama tomu takogjer imadu biti „fabulosa“, što ovdje bibl. komisija pretpostavlja.² Pored ove imade i drugih mogućih teorija, koje se, kako držim, ne kose s odredbama bibl. komisije.

Evo jedne. Bog je u praobjavi objavio Adamu postanak cjelokupnoga svijeta. Ta se praobjava predajom raširila megju razne narode, koji su ju prema stepenu kulture, prilikama, vremenu, mjestu i t. d. sebi prilagodili. Pisac je geneze iz ove tradicije narodâ „Deo movente et inspirante“ izlučio prvotnu praobjavu, te ju napisao.³ Taj se nazor nipošto ne protivi bibl. komisiji.

Zgodna je takogjer teorija, za koju se zauzimplje Lesêtre.⁴ Mojsijev opis stvorenja sastavljen je od dva različna elementa — kozmogonijskog i teološkog. Kozmogonija Mojsijeva nije kao znanstvena kozmogonija inspirirana nego kao pučko pripovije-

¹ Hetzenauer sp. dj. I. sv. str. 557—559; Dictionnaire apologétique; članak: Babylone et la Bible str. 334—339. 4. izd.

² Opširnije vidi: Dictionnaire apologétique de la loi catholique; članak: Babylone et la Bible str. 327.—342.; 367.—390. 4. izd.

³ Hetzenauer sp. dj. sv. I. str. 559.

⁴ Revue pratique d'apologétique, tome IX. 1910. str. 838—840.

danje o stvorenju prilagodjeno običnom govoru svojih savremenika (7. točka odredbe bibl. komisije). Dakle, možemo reći, da je kozmogonijski elemenat uzeo Mojsije iz ideja svoga naroda i svoga doba — dosljedno od Babilonaca. Kozmogonija babilonska bazira na opažanju prirode i nije puka priča, kako proizlazi iz teorije o praobjavi. Stoga je Mojsije mogao iz nje crpiti svoj opis o stvorenju. Glavno je kod Mojsija teološki elemenat, naime da je Bog suvereni Stvoritelj, gospodar sviju bića, koje je slobodno stvorio. Taj transcendentelni elemenat, komu nema sličnoga u staroj literaturi, nije rezultat eliminacije politeističkih bludnja starih naroda, nego nova, pozitivna koncepcija o stvorenju i plod božanske inspiracije.

Dakle svaka ona teorija, koja opis stvorenja kod Mojsija nesvrstava među bajke, nego joj priznaje historijski značaj bez obzira otkale je uzet, jer o tom bibl. komisija ništa nije odredila, i koja ne stoji na stanovištu, da je pisac geneze pročistio kozmogoniju starih naroda od politeizma i prilagodio ju monoteizmu, držim, da ne stoji u opreci sa bibl. komisijom.

2. Alegorizam ili simbolizam. Ta teorija uči, da geneza I—III nema historijskoga značaja, nego da je samo alegorija (simbol) i odjevena u ruho historičko imade tu svrhu, da nam vjerske i filozofske istine ucijepi u dušu. Tu teoriju zabacuje bibl. komisija, kad kaže, da se ne može učiti, da je gen. I—III alegorija bez objektivnoga, historijskoga temelja („*tria priora capita Geneseos*“ non esse „*allegorias et symbola, fundamento objectivae realitatis destituta sub historiae specie ad religiosas et philosophicas veritates inculcandas proposita*“). Tu se bibl. komisija obazire, kako držim, u prvom redu na II. i III. poglavlje geneze, koja su Philon i Origen isključivo držali za alegoriju. Bibl. komisija kaže, da ta poglavlja nisu „*fundamento objectivae veritatis destituta*“; to znači, da onaj, koji bi naučavao, da ta poglavlja nijesu u svojoj cjelini svojoj i u svim potankostima historija, ali da se temelje na historiji; drugim riječima, koji ne bi zabacio totalno historičnost tih poglavlja, ne bi bio u opreci s odlukom bibl. komisije. Prema tomu nijesu alegorija i simbol apsolutno isključeni iz tih tekstova, nego zauzimlju tek drugo mjesto — oni mogu vrijediti za potankosti u tim opisima i to toliko, koliko uza sve

to ostaje spasena historičnost tih poglavlja. Le-sêtre¹ dapače kaže, da on misli, da se može pravo, upotrebljujući obična pravila interpretacije osugjenih propozicija, prihvatiti kontradiktorna propozicija i kazati, da su istine u genezi I—III alegorije i simboli, koji imadu stvarno objektivni temelj, predloženi u historijskoj formi, e se tako ucijepe u našu dušu vjerske i filozofske istine.

3. Legendarizam drži, da je temelj geneze I—III historijske naravi, koji je — jer je bio vrlo nedostatan — nadahnuti pisac proširio legendama i fikcijama bez obzira na historiju, koje imadu samo tu svrhu da pouče. Prama toj je dakle teoriji, kako Méchineau², profesor na biblijskom institutu u Rimu, veli, pisac geneze I—III stari, historijski temelj poetizovao i idealizovao. Biblijska je komisija morala ovaj nazor osuditi, jer po njem svakako trpi historijski smisao geneze I—III. Zato ona i kaže, da se ne može naučavati, e su prva tri poglavlja geneze djelomično historijske a djelomično fiktivne, slobodno sastavljene za pouku duša („tria priora capita Geneseos“ non esse „legendas ex parte historicas et ex parte fictitias ad animarum instructionem et aedificationem libere compositas“). Napokon ova teorija nije niti potrebna. Ako imade koja potankost, koja se ne može doslovno tumačiti, nije odmah nužno uteći se legendi, da ju uzmognemo protumačiti, jer je dostatna alegorija, da se protumači, kako to i sama bibl. komisija predlaže (5. točka odredbe bibl. kom.).

Historičnost pojedinih činjenica u gen. I—III.

Bibl. se komisija, zabacivši neke sisteme, koji poriču gen. I—III historičnost, obraća na pojedine činjenice, koje se spominju u gen. I—III i koje svakako pripadaju megju temeljne istine kršćanske vjere, te tvrdi, da su te pojedine činjenice — dakako apstrahirajuć od antropomorfizma i običnog načina govorenja —, historijska pripovijedanja.

Činjenice, što ih bibl. komisija navagja, ove su: stvorenje svega, što jest, po Bogu i to u vremenu; specijalno stvorenje čovjeka; formacija prve žene od prvoga muža; jedinstvo roda ljudskoga; sretno stanje (i to status originalis) praroditelja u

¹ Revue du Clergé Français 1910. 1. veljače str. 272—273.

² Méchineau sp. dj. str. 144.

pravednosti, integritetu i besmrtnosti; zapovijed od Boga dana čovjeku, da tako iskuša njegovu poslušnost; prijestup božje zapovijedi nagovaranjem gjavola (sub serpentis specie); gubitak prvobitnog stanja nevinosti kod praroditelja; obećanje budućeg Spasitelja. Time, što bibl. komisija navagja samo neke činjenice iz gen. I—III kao historijske, ne kani ustvrditi, da osim tih nema u gen. I—III i drugih historijskih činjenica, kao što su n. pr. svetkovanje sedmoga dana u tjednu, opstanak raja zemaljskoga, ustanova braka i t. d., jer ona izriječkom veli, kad navagja spomenute činjenice „inter caetera“. Dakle bibl. je komisija samo odabrala megju drugima neke — recimo najvažnije — činjenice, dok prelazi preko drugih, koje su takogjer historijske.

Pojedine se dakle prije spomenute istine, koje se nalaze u gen. I—III, imadu uzeti po odredbi bibl. komisije kao činjenice, koje su se zaista zbile i koje su se tako zbile, kako ih geneza I—III opisuje i koje prama tomu pripadaju u historiju kao povjesne činjenice, te im se dosljedno ne može zanijekati historijska njihova narav. Bibl. komisija, koja sve te činjenice navagja, zabacuje u kratko svaki onaj nazor, koji bi podvojio o literarno-historijskom značenju napomenutih činjenica („utrum speciatim sensus litteralis historicus vocari in dubium possit, ubi agitur de factis in eisdem capitibus enarratis, quae christianae religionis fundamenta attingunt“ — resp. Negative).

Gdjekomu činit će se neke odredbe bibl. komisije u III. točki, kao što su n. pr. one, koje govore o stvorenju svijeta, o stvorenju prvoga čovjeka, o formaciji prve žene, previše stroge. Ja držim, da nije tako.

O stvorenju svijeta bibl. komisija izriče vrlo općenito. I ako uzmemo u obzir, da bibl. komisija riječima „inter caetera“ misli i na druge činjenice u genezi I, koje nam determinacije opisuju stvorenje svijeta, ipak nam tu pušta široko polje i to tim više, što sama bibl. komisija priznaje, da je opis stvorenja u genezi I pučko pripovijedanje iz onog doba — s jedinom opaskom, neka pazimo, da ne dogjemo u konflikt s historijskim značajem gen. I—III. A historija je, da je Bog stvorio svijet i čovjeka. Guibert¹ kaže, da je bibl. komisija upravo s

¹ Guibert: Cosmogonie Mosaïque u Revue prat. d' apol. tome IX. 1909. str. 273.

tom nakanom tako općenito izrazila, da tako pruži veliku slobodu u interpretaciji Mojsijine kozmogonije.

S obzirom na stvorenje¹ prvoga čovjeka i na formaciju prve žene, mislim, da se može reći, oslonivši se na odredbe bibl. komisije, ovo: Bog je stvorio prvomu čovjeku dušu i tijelo. Kod stvaranja duše morao je bez dvojbe Bog neposredno sudjelovati, — a kod stvaranja tijela? Ako uzmemo biblijski tekst takav, kakav jest, morat ćemo priznati, da on govori zato, da je Bog neposredno utjecao kod stvaranja tijela prvoga čovjeka. Ali možemo s Lesêtrom² i ovo kazati: ako eliminiramo iz biblijskoga pripovijedanja o stvorenju čovjeka sve antropomorfizme, moramo reći, da je Bog htio, da tijelo prvoga čovjeka bude načinjeno bilo posredno ili neposredno iz tvari (materije), koja je već opstajala na zemlji i koja kemički sadržaje u sebi sve materijalne elemente čovječjega tijela. A i to stoji, da bi se nauka, koja uči, da se je tijelo prvoga čovjeka razvilo, mogla prihvatiti, jer se ne protivi niti katol. dogmi niti opisu stvaranja prvoga čovjeka u gen. I—III, samo bi ta nauka, koja uči, da je tijelo čovječje nastalo evolucijom, morala biti ponajprije strogo znanstveno utvrđena. Ali to do danas nije polučeno, kako sami prirodznanci (n. pr. Reinke, Wasmann kažu, da se o podrijetlu čovjeka ništa ne zna³) priznavaju. Odluka bibl. komisije, koja općenito zvuči, ne bi bila, kako sudim, s tom hipotezom, ako bi se znanstveno dokazala, u protuslovlju.

Iz biblijskoga pripovijedanja o stvorenju prve žene možemo zaključivati, da je Bog htio tijelo prve žene načiniti od materije već fiziološki organizirane, koja je uzeta od tijela prvoga čovjeka. Bog je istina, mogao udahnuti dušu u dva tijela, koja su se razvila, te se već tako usavršila, da su bila sposobna da prime dušu i tako od njih načiniti dva čovječja tijela. Ali to je tek hipoteza i time, što se prva žena u genezi nazivlje družicom prvoga čovjeka, nužno bi bilo, da su ta dva tijela u isto vrijeme svršila svoj razvoj i bila prikladna, da im Bog udahne ljudsku dušu. To opet ne bi moglo biti samo od sebe već traži svemoguću inteligenciju, koja to može tako urediti. No

¹ Hetzenauer sp. dj. str. 524—528; dr. F. Barac: Katolička dogmatika 1909. str. 206—211.

² Revue prat. d' apol. tome X. 1910. str. 9.

³ Peters: Glauben und Wissen str. 59. (1907.) cit. kod Hetzenauera sp. dj. str. 525.

ako je tako, zar nije onda mnogo jednostavnije i časnije za čovjeka, da mu je Bog tijelo neposredno stvorio? Taj nam zaključak sugerira sama biblija. Stoga i bibl. komisija imade dobrih razloga, kad naginje na to, da se je stvorenje prvoga čovjeka kao i prve žene dogodilo pod neposrednim utjecajem božjim.¹

Svršimo ovaj odsjek sa Méchineauom². On navodi, da je vrlo delikatno staviti u dvojbu realnost objektivnu i historijsku tolikih činjenica, koje su temelj dogmâ naše vjere.

Nekoja pravila za interpretaciju geneze I—III.

Biblijska nam komisija od četvrte do uključivo osme točke svoje odredbe daje kao neka pravila, koja možemo primjenjivati kod interpretacije geneze I—III.

1. U 7. točki svoje odredbe kaže bibl. komisija: Jer inspirirani autor, pišući prvo poglavlje geneze, nije imao nakane da znanstveno naučava, u čem sastoji bitna konstitucija osjetnih stvari niti da opiše potpunoma red stvaranja, nego mu je bila više zadaća, da svom narodu pruži pučki prikaz (*notitia popularis*) o stvorenju, prilagoden njihovom shvatanju, koji je odgovarao tadanjem običnom pučkom pripovijedanju, to se u tom opisu nema redovito i uvijek tražiti znanstveni način govora.

Prema tome nazivlje bibl. komisija Mojsijinu kozmogoniju pučkim prikazom ili pučkim pripovijedanjem, stoga se imademo interpretirajući genezu na to obazirati te ne tražiti ono, što po naravi samog pripovijedanja u genezi nema.

Time, što je bibl. komisija nazvala Mojsijinu kozmogoniju pučkim prikazom, ne gubi se historijski njen karakter, premda nosi na sebi kao pučko pripovijedanje neka obilježja, jer je bibl. komisija u 2. točki svoje odredbe naglasila historičnost geneze. Zato moramo sada zaključivati, da je geneza i historija, ali da i ujedno nosi na sebi obilježje pučkog prikaza ili pučkog pripovijedanja o stvorenju svijeta.

A obilježja su pučkog pripovijedanja ova:

a) Pučko pripovijedanje često ne gleda na kronološki poredak dogagjaja, nego prikazuje dogagjaje u takovim slikama, koje mogu snažno djelovati na pučku fantaziju — time se dakako na samoj istinitosti dogagjaja ništa ne gubi.

¹ Usporedi: Lesêtre u *Revue prat. d' apolog.* tome X. 1910. str. 9.

² Méchineau sp. dj. str. 145.

b) Pučko se pripovijedanje ponajviše obazire na historijske činjenice, koje su od osobitoga zamašaja i koje se osobito ističu, dok se toliko ne osvrće na potankosti kod opisa takovoga događaja ili ih dapače i zanemaruje i to s razloga, što su često preteške za pučko shvatanje.

c) Pučko pripovijedanje dramatizuje događaje, što ih pripovijeda, oživljuje predmete, iznosi činjenice u dialogu, skraćuje vrijeme, zbližuje najudaljenije učinke svojim prvotnim uzrocima i t. d.¹

Dosljedno moramo ta obilježja pučkog historijskog pripovijedanja aplikovati i na genezu I, jer je gen. I takogjer takova vrsta pripovijedanja.

Time nas je bibl. komisija upozorila, da u interpretaciji geneze I ne tražimo pozitivnoga konkordizma s prirodnim znanostima, koji sastoji u tom, da pokaže potpuno sudaranje rezultata prirodnih znanosti s pojedinim navodima gen. I (time dakako nije rečeno, da u pojedinim slučajevima ne smijemo takav konkordizam i pokazati) i to zato, što je metoda geneze i prirod. znanosti sasama različna a i red je drugi — kod jednoga pučka pripovijedanja o stvorenju svijeta, a kod drugog znanstveni rezultati istraživanja postanka svijeta i života. Dostatan je negativni konkordizam, koji pokazuje, da izmegju gen. I, koja je pučki prikaz stvorenja i prir. znanosti, nema očitoga protuslovlja.²

2. Poznato je, da se u sv. pismu kao i u profanim djelima rabi literarni smisao sad u pravom, a sad u prenesenom, metaforičkom značenju. Tako se za dušu upotrebljava izraz dah, Krist sam kaže, da je on jaganjac, loza i t. d. Ti se izrazi svakako ne imadu uzimati u pravom, nego u prenesenom značenju. Tako imade i u genezi I—III mnogo metafora, stoga i bibl. komisija u 5. točki svoje odredbe kaže, da se pojedine riječi i fraze u tim poglavljima ne moraju uzeti uvijek u strogom značenju riječi, nego tamo, gdje je to potrebno, možemo ih uzeti u prenesenom, metaforičkom značenju. Kada možemo takove izraze rabiti u metaforičkom značenju? To se vidi iz samoga dotičnoga spisa, konteksta i t. d., a često se i sam razum protivi da dotično mjesto ili riječ uzmemo u doslovnom smislu.³

¹ Usp. Guibert sp. mj. str. 273—274.

² Usp. Pohle: Lehrbuch der Dogmatik I. sv. str. 400—408. Paderborn, F. Schöningh, 1902.

³ Usp. Méchineau sp. dj. str. 124.—127.

3. Isto tako imade u gen. I—III mnogo antropomorfizma n. pr. nasadi Gospodin Bog vrt u Edenu na istoku; Gospod uze Adamu jedno rebro; počinu Bog u sedmi dan i t. d. Tu se govori o Bogu kao da imade tijelo, ruke, da radi i stvara kao što mi stvaramo. A razlog je tomu taj, što nadahnuti pisac geneze, da je govorio apstraktno, filozofski, niti bi ga bio tko pravo razumio niti upamtio, što je čuo. No Mojsije je imao religioznu svrhu kod tih opisa, stoga je morao govoriti jezikom, kojim ga je narod mogao razumjeti, zato je i rabio antropomorfizme. Stoga i bibl. komisija u istoj točki svoje odredbe kaže, da možemo tumačiti, gdje je to razborito i nužno, pojedine riječi i izraze u gen. I—III antropomorfistički.¹

4. U gen. I—III imade takovih stvari, kojima značenje jošte nije definitivno riješeno n. pr. duh božji, koji je lebdio — jeli to sve-mogućnost božja ili jednostavno vjetar? načinimo čovjeka — da li se tu misli na više osoba (Trojstvo) ili se može jednostavnije rastumačiti? slika božja — mora li se ona tražiti samo u duši ili u tijelu i u duši? Zatim gdje je bio raj zemaljski; što se razumijeva onim „drvetom života“ i „drvetom znanja dobra i zla“? i t. d. Te i slične stvari tumačili su crkv. Oci i naučitelji raznoliko, te nam u tom nijesu ostavili ništa stalno. Sad se pita: da li takova mjesta u gen. I—III može svaki slobodno tumačiti i da li se takav njegov nazor može slijediti? Bibl. komisija u 4. točki svoje odredbe kaže, da možemo takova mjesta slobodno tumačiti i tumačenja drugih slijediti, ali da se moramo obazirati na to, da stvar bude racijonalno dokazana, te na sud Crkve o njima i na analogiju vjere t. j. moramo gledati da naša izvaganja i konsekvencije uvijek budu u suglasju s istinama vjerskima.²

5. Crkveni su Oci uz literarno i historijsko značenje činjenica u gen. I—III navedenih upotrebljavali i značenje alegorijsko i proročko. Stoga je bibl. komisija u 6. točki svoje odredbe odobrila, da se može na odregjenim mjestima gen. I—III uz historijsko značenje rabiti i alegorijska i proročka interpretacija. Svakako se ne smije tako tumačiti, da bi se time izopačio pravi njihov smisao, pa nam ona i savjetuje, da se kod toga držimo primjera sv. Otaca i Crkve³,

¹ Usp. Méchineau sp. dj. str. 111—112.

² Revue prat. d' apol. tome X. 1910. str. 110—111.

³ Opširnije vidi Méchineau sp. dj. str. 127—136.

6. U osmoj točki svoje odluke kaže bibl. komisija, da o značenju riječi *yôm* (dan), koja se spominje u 1. pogl. geneze, mogu egzegete slobodno raspravljati. Bibl. komisija napominje samo dvojako značenje dana i veli, da se jedno i drugo može držati. Jedno je značenje dana u pravom smislu običnoga dana od 24 sata, a drugo u prenesenom smislu i znači dugi period vremena.

Bibl. komisija dakle nije osudila onu teoriju, koja drži, da je Bog stvorio svijet u 6 običnih dana, jer kaže, da o značenju dana u gen. I mogu egzegete slobodno raspravljati. Pa ipak moramo reći, da je ta teorija „definitivno i za uvijek propala“, jer je danas sigurno, da svijet nije stvoren u šest običnih dana, nego da je polagano bio izgrađen kroz dugi niz godina. Razlog tome, što bibl. komisija nije taj nazor osudila — ona ga tek tolerira — navagja Méchineau¹, kad veli, da se ta teorija ne protivi historičnosti gen. I—III, a glavna je svrha bila bibl. komisije da ustanovi njenu historičnost.

Makar je taj nazor dandanas posvema ostavljen, ipak možemo riječi *yôm* usčuvati njezino značenje naravnoga dana. Bog je Adamu objavio povjest stvorenja i to u šest vizija, kako proizlazi iz cijeloga tenora 1. poglavlja geneze.² U gen. I spominje se onih šest dana, u kojima je Adam gledao stvorenje svijeta u vizijama, a tim šest danima odgovaraju „a parte rei“ duge epohe, u kojima je Bog, da tako kažem, radio na izgradnji svijeta. „Ako prihvatimo to tumačenje, kaže Méchineau,³ koje niti se protivi historičnosti činjenica niti periodizmu, a ni u sebi nije protuslovno, to riječ dan u gen. I pridržava svoje obično značenje“.

Drugo je značenje, što ga bibl. komisija spominje, tako zvani periodizam. Danas svi kat. egzegete (osim onih, koji gen. I—III ne priznaju historičnosti) u suglasju s prirodznancima drže, da se je svijet razvio u dugim periodima vremena i prema tomu, da šest Mojsijinih dana odgovara u realnosti ne šest dana od dvadeset i četiri sata nego dugi periodi, kako ih traži geologija.

* * *

¹ Méchineau sp. dj. str. 151.

² Usp. Méchineau sp. dj. str. 97—100.

³ Méchineau sp. dj. str. 152.

Biblijska je komisija u toj svojoj najnovijoj odredbi postavila tezu, da je gen. I—III historija i doprinijela za to dokaze. Sada je zadaća egzegeta, da te dokaze upotpune i čim više utvrde, kako bi bili to spremniji pobijajući poteškoće, što ih iznašaju protivnici. Biblijska je komisija dala egzegetama mnogo slobode u interpretaciji gen. I—III, kako to proizlazi iz dosadanjeg razlaganja, naznačivši im samo tradicionalni put, kojim neka idu.

Završimo sa željom, e bi sve katol. egzegete u njihovim učenim istraživanjima prvih triju poglavlja geneze vodile razborite odluke i pravila komisije „de re biblica“.

